

Halász Tamás

Dzsepetta

GAIA

Joel-Peter Witkin fényképe a színlapon, megannyi, Gergye Krisztián rendezte-koreografálta előadás emléke a fejünkben: a Tárnok Marica különleges alakjára, személyiségére komponált *Gaia* című előadás jellegéről masszív előfeltételezéseink lehettek, ám a cím/főszereplő és a rendező közös produkciójában semmi nem volt előre kiszámítható.

A (báb)színész Tárnok Marica grandiózus, őspanyaian dús alakját – a Gergye-együttes ikonikus figurájaként – már számos produkcióban szemrevételezhettük. Nem volt kérdéses, hogy a rendező-koreográfus fejébe régen belefészkelte magát egy kizárólag rá szabott előadás ötlete. Az évek előrehaladtával az alkotóként évtizede jelen lévő Gergye Krisztián munkáiban egyre több karakter-, avagy mesterjegyet, visszatérő motívumot fedezhetünk fel; ez természetes, hiszen konok, konzekvens művésztől van szó, rögeszmékkal, jól felhasznált tapasztalatokkal, úttal, világképpel. A néző pedig, a befogadás élvezetén túl, egy alkotói arcél kirajzolódásának tanúja lehet, emlékeiben kotorászva analógiákat, párhuzamokat, elmozdulást, (kereszt)hivatkozásokat fedezhet fel. E vándormotívumok (pszeudotest, test–maszk, elrejtett test, báb–test, test–protézis, a mozgatottság–kiszolgáltatottság és mozgatás–uralom párosa) izgalmasan jelentek meg ebben a formabontó újdonságban is.

Gaia – a földanya: kézenfekvő e címválasztás, amint kézenfekvő a *Willendorfi Vénusz* néven ismert több mint húszezer éves idol megjelenítése is (különös véletlen, hogy a bemutató előtti napokban azonosították német tudósok a ma ismert legősibb körplasztikát egy, a willendorfi lelethez sokban hasonlító, dús idomú nőalakot ábrázoló 44–46 ezer éves faragvány képében). Az izgalmas látványokban bővelkedő, gazdagon hömpölygő (majdnem) szóló előadás azonban messze túllép ezeken az alapokon, s dúskál a váratlan és rendhagyó, szellemesen összeállított elemekben. Intenzitása – s ez is egy (persze nem csupán) Gergye Krisztiánra jellemző „jegy” – azonban ellene dolgozik időtartamának. A nyolcvan perc hosszú látomás- és (rém)mesefűzérben annyi az ötlet, a különleges kép, fordulat, alkatrészt, hogy egy óra múltán a figyelem szinte felmondja a szolgálatot. Mint ahogy efféle produkciókról írják: alkotója olyan mennyiségű muníciót tett bele, amennyiből számos pályatársa egy komplett életművet felépít.

Haragvó istennő, groteszk komédiás, mesemondó asszony, bábos (mint rendesen), hivalkodó ledér,

despotikus felnőtt és kíváncsi gyerek, nem nélküli, dermesztő lidérc és csábos óriásnő: Tárnok Marica mesterien bújik egyik bőrből a másikba, szerepből szerepbe. De mese nincs: tőle magától tudjuk meg, hogy maga a mese elveszett-elcsenték. Pótlék lenne hát mindez? Mesebehelyettesítés? A „mi lett volna, ha”, a szobamélyi, magányos ábrándok, a frivol provokáció, a bevállalás és az azon messze túli lélekállapot képei sorakoznak előttünk.

„A GAIA című darab egy összművészeti előadásban megelevenedő archaikus őskép, egy személyes teremtésmítosz, jelenlét-rituálé, vallomás-színház, körtánc, haláltánc, cirkuszi attrakció, stand up comedy, sit down tragedy, peep-show, tánc-show. A mai kor életjelenségeivel, gesztusaival, közhelyeivel és idioszinkráziáival fűszerezett ironikus drámajáték és groteszk humor-est” – olvashatjuk a színlapon, Witkin képe mellett. A szellemes szöveg által ígért mozzanatok sorra be-, illetve kiteljesednek. Szerencsésen találkozunk e nyolcvan percben a szerző *Melankólia* című munkájának buja bőssége, áradó gazdagsága (ezúttal azonban majdnem minimális a kultúrtörténeti utalás) és a *Barbara L* című pompás előadás szikársága, kíméletlen őszintesége és megrázó hangvétele. A szín dobogóit körbejátszó, körbetomboló Tárnok Marica nem egyedül áll a színpadon: nagyszerű társa a fekete frakkba-nadrágba-csuklyába öltöztetett, mindvégig arctalan Gresó Nikoletta (párhuzamaként ismét a *Barbara L*-t idézem ide). A rejtelmes árnyalak egyik, kesztyűs kezéről fekete fonalak lógnak: levágták, elvitték róluk a bábót. A báb eltűnt, akár csak a mesemondó asszony meséje.

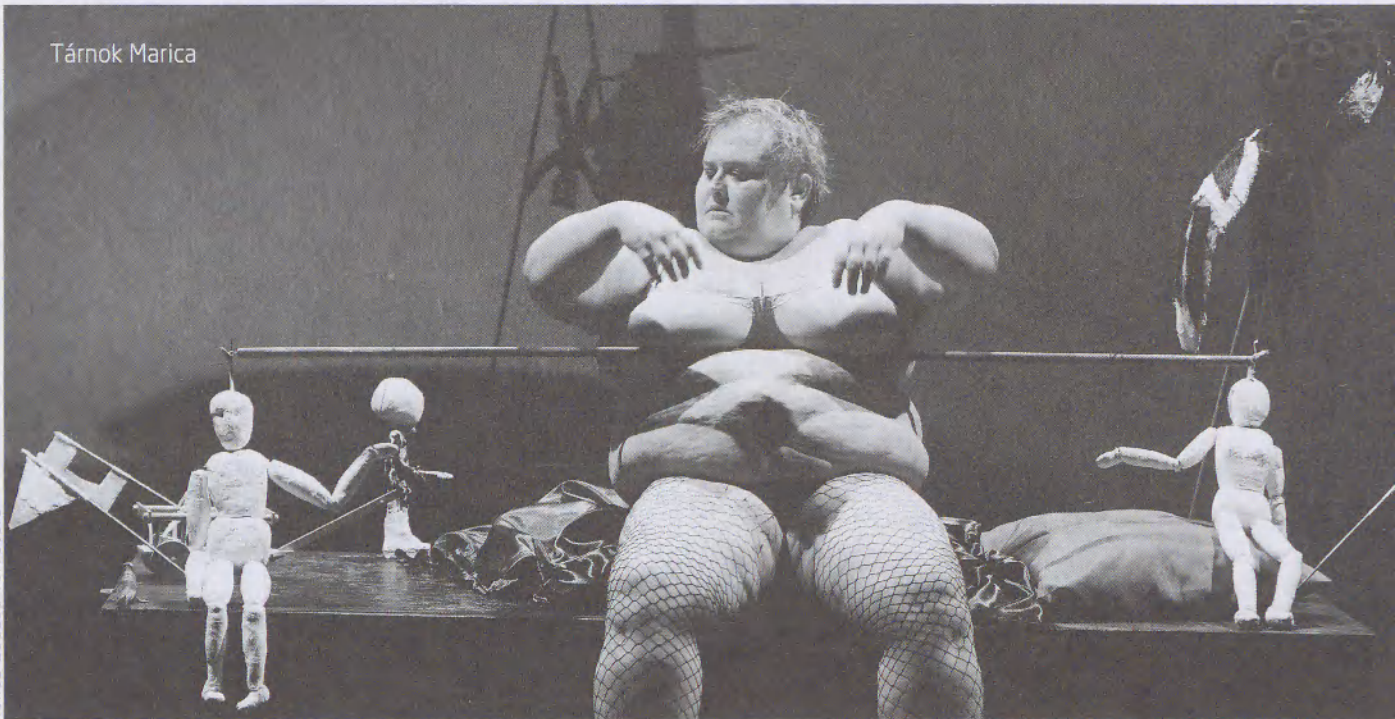
A játékról – többszörösen is – egy örök bábtörténet, Carlo Collodi *Pinokkiója* juthat eszünkbe. Gresó figurája (kivált mikor felteszi hatalmas filccilinderét) gyerekkorom kedves mesekönyvének Tücsökjét formázza. Tárnok Marica bizarr vagy mélyen megkapó bábjátékosi jelenéstörédei is a kiszolgáltatottság, elszakadás motívumaira utalnak. A hús gyönyörét, terhét, a testet mint maszkot, a (báb)játékos magányát, önmagáról szőtt álmait, magáról szóló, titkos meséit mutatja a *Gaia*: egy idő után már Tárnok Marica dús, rengő idomaira is mint jelmezre nézünk. A nagy, párnás test kockázatkedvelő humor forrása is gyakorta. A játék alkotói bevállalás tekintében messze mennek – az a néző, aki eleinte féktelenül nyerit a kövérségre alapozott (s általa eleinte nem érzékeltén dupla fenekű) vizuális poénokon,

lassan elcsitul, s ráérez: mennyi minden egyszerre, szimultán módon az, amit lát, ami előtte zajlik. A színlap jó szórakozást kíván, s egyfelől van mihez: Tárnok Marica vérbeli komédiás. Ahhoz, hogy tudjuk: jól érzi magát bőrében, személyesen, sőt, korábról, a színpadról sem kell őt ismerni. Az ember elméjén, mintegy mellékesen, átsuhan egy pillanatra a *Cyrano* Orr-monológja. Tárnok Marica ha kell,

rálta (s nem feltétlenül azt ábrázoló) rajzolat. A szereplő-társrendező Tárnok Marica személyisége váratlanul markáns humort hív elő Gergye Krisztiánból, akinek előadásain ritkán nevetünk. Egyszerre látunk itt pajzán vásári komédiát és végtelenül intim, olykor rejtett, álcázott önvallomás-töredéket, a báb, a bábozás metaforikus teréből eredeztetett-vétegette jegyeket, a beengedés és a távolítás gesztusait. Meg-

Tárnok Marica

Köncz Zsuzsa felvétele

mutatványosbódéba képzelet magát: féktelen (fekete) humorral kajánkodik és provokál. Ha kell, „leveti” bőrét, testéről a vaskos (olykor egészen meghökkenítő játékokkal szinte önálló életre keltett) párnákat. Neccharisnyában, bugyiban, melltartóban áll előttünk, s figyelmünket roppant erővel, kérlelhetetlenül kormányozza feltárt idomairól az arcára, elhangzó szavaira. Balettcipős és körömcipős múltbakkal komédiázik, rengő hasát a dobogón nyugtatva. Átlátszó zsákból apró műanyag labdák tömegét „szüli” a színpadra. Régi vágású, háromfokos könyvtári falépcsőt vonzsol a vállán, póznájánál fogva dobogótól dobogóig, mint egy bábszínházi Kurázi mama. Terepaszton állítgat apró figurákat és zászlókat hadműveleti stratégiaként. Szőke parókában vonaglik, maró íróniával adva a csábos dizőzt. Pompás arcjátékkal csetreszek sorát hozza világra egy vaskos humorú jelenetben.

Áradó képek mozaikszemeiből áll össze a játék: egy fantomkép. Egy rendhagyó pálya, élet, test inspi-

közéletes kísérletek füzére a *Gaia*, előképek és az előkép-nélküliség jegyében fogant bábos-táncos látomás, bizarr jutalomjáték, mely éppen anyagának gazdagsága folytán igényel e szokatlan bátorsággal, bevállalással elkészített materiához méltó könyörtelen rövidítést, dramaturgiai hentesmunkát, feszes keretet.

GAIA (Gergye Krisztián Társulata, MU Színház)

Jelmez: Béres Móni. **Smink, maszk:** Károlyi Balázs. **Produkciós asszisztens:** Trifonov Dóra. **Dramaturg:** Miklós Melánia. **Koreográfia:** Gergye Krisztián. **Rendezés:** Tárnok Marica és Gergye Krisztián. **Címszereplő-bábművész:** Tárnok Marica. **További szereplők:** Gresó Nikoletta és a bábok.

ÉLET ÉS ●
IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

MINDEN
PÉNTEKEN!

KERESSE A HÍRLAPÁRUSOKNÁL VAGY FIZESSEN ELŐ!

Kedvezményes éves előfizetési díj 15.500 Ft

Megrendelhető a szerkesztőségben:

1089 Budapest, Rezső tér 15.

Tel: 06-1 210-5149, 210-5159; Fax: 303-9241

e-mail: lapterjesztes@es.hu